

Mobilita sbírek

V minulém roce jsem se jako kurátorka Sbírký moderní světové malby Národní galerie v Praze účastnila dvou pracovních jednání na téma „Mobilita sbírek“, připravovaných Expertní zahraniční pracovní skupinou EU, která se danými tématy zabývá řadu let. Jejich cílem je představit nástroje, metody, které usnadní mobilitu sbírkových předmětů za podmínek dodržování maximální „sdílené péče“ a to jak v odborné tak i právní rovině.

Na jaře roku 2010 se stalo místem jednání, jistě ne náhodě, pro pořádání jednání Museo Nacional Prado tj. instituce s velkým sbírkovým fondem a mnohaletou zápůjční zkušeností. Koncem téhož roku se pracovní jednání uskutečnilo ve Vlámských Antverpách, kde byly představeny, po ukončených jednáních, nově prezentovaná vzácná díla ve středověkých chrámových prostorách. Obě tato pracovní jednání se zaměřila k ústředním tématům mobility sbírek, např.

- Příprava a rozvaha výstavních projektů
- Finanční možnosti realizace výstavy
- Způsoby zápůjček – krátkodobé, dlouhodobé
- Způsoby pojištění – komerční pojištění, státní garance – State idemnity
- Nezabavitelnost uměleckých děl - Immunity from Seizure
- Vytváření výše pojistných ceny pro zapůjčování děl

Odborné semináře a workshopy těchto jednání vedou vždy významní dlouholetí představitelé, ale i právníci renomovaných evropských muzeí a galerií v Německu, Španělsku, Anglii, Irsku, Holandsku, Finsku, Maďarsku, Belgii. Okruh pozvaných účastníků seminářů pak zahrnuje pracovníky širokého spektra evropských muzeí a galerií, mezi nimiž jsou manažeři, kurátoři, pracovníci registrů a restaurátoři. V závěru druhého dne jednání jsou vždy otevřeny samostatné diskusní bloky za účelem výměny zkušeností a názorů k jednotlivým tématům i dílčím problémům.

Významnou událostí se stala koncem minulého roku v Antverpách prezentace publikace- manuálu připraveného Expertní pracovní skupinou EU „Mobility sbírek“ pod názvem „Encouraging Collections Mobility“ („Podpora mobility sbírek“). Publikace na 355 stranách představuje jednotlivé důležité statě, okruhy zapůjčování děl do zahraničí.

Na vydání této práce se vedle celého mezinárodního autorského kolektivu významnou měrou podílela paní Susanne Peterson ředitelka finské Národní galerie.

Jako kurátorku Sbírkou moderní světové malby mne zaujalo na jaře minulého roku v rámci přednáškových bloků „Mobilit sbírek“ především samostatné téma „*Státní garance*“, kterému se zasvěceně věnoval Hans Buurman z Hagského muzea. V té době Sbirka moderního a současného umění Národní galerie v Praze vstoupila v jednání s Museem Albertina ve Vídni o možnosti představit v Praze významnou sbírku H. a R. Batlinerových. Vzhledem k vysokým finančním nákladům započala Národní galerie v Praze jednat s českým Ministerstvem kultury a Ministerstvem financí o udělení „*Státní záruky*“. Pro realizaci této výstavy byla pak „*Státní záruka*“ uplatněna.

Udělení *Státní záruky* umožňuje snížení nákladů na komerční pojištění vystavovaných předmětů, jedná se přitom o velké finanční sumy. Stát, který pořádá výstavu však převezme v případě poškození nebo odcizení děl závazek-povinnost uhradit vzniklou škodu.

Uplatnění *Státní záruky* však klade vysoké nároky na přípravu projektů ze strany kurátorů výstavy, péči restaurátorů i na zabezpečení zapůjčených děl po dobu transportů a trvání výstavy. Je přitom kladen důraz na výpůjční smlouvy, protokoly o stavu zapůjčených děl na počátku i konci výstavy, písemné zprávy o bezpečnostních a klimatických podmínkách (teplota, stav vlhkosti, hladina světla) ve výstavních prostorech. Součástí náročných převozů, transportů děl je pak obvykle nezbytný policejní doprovod.

„Vedlejší“ efektem udělení *Státní záruky* je však i to, že potvrzuje význam a důležitost garantovaného projektu.

V případě Národní galerie v Praze byla udělena *Státní záruka* výstavě děl ze sbírky H. a R. Batlinerových – Od Moneta k Warholovi – Musea Albertina ve Vídni v roce 2010 a druhé významné výstavě věnované Dílu Karla Škréty, na pokrytí všech jeho zahraničních zápůjček také poprvé v listopadu roku 2010. Jednotlivé žádosti pak musely být podány na Ministerstvo Kultury České republiky 10 měsíců před zahájením připravované výstavy. *Státní záruka* v České republice je udělována pouze státním institucím, což je jistě mnohdy na škodu aktivitám dalších nestátních muzeí a galerií.

Udělování „*Státních záruk*“ v zahraničí jak zdůraznil Hans Buurman je již úspěšně řadu let naplňováno. Spojené státy Americké a Velká Británie patří mezi první země, kde k uplatnění „*Státních záruk*“ došlo. Právní ošetření státních záruk patří v těchto zemích zřejmě k těm nejkvalifikovanějším. Dnes se stala *Státní záruka* nutnou a nedílnou součástí při realizaci takových významných projektů, kupř. Rembrandt- Cavarraggio v Amsterdamu, Paul Gauguin v Londýně, Edvard Munch v New Yorku, Turner Madridu, Matisse a Picasso v Paříži , kdy komerční pojištění přesahuje i možnosti kapitálově silných zemí. Obvykle je tato záruka udělena na omezený počet výstavních projektů ročně v případě Španělska - Madridu se to pak kupříkladu týká pouze tří institucí Museo Prado, Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofia a Museo Thyssen- Bornemisza.

Doba na vyřízení žádosti je v zahraničí pak podstatně kratší než v České republice. Proti 10 měsícům v České republice se zpravidla jedná o 3 – 5 měsíců.

Větší možnosti udělování „*Státní záruky*“ českým státním galeriím a muzeím by umožnilo, jak také doporučovala zahraniční jednání Mobilit sbírek, realizovat některé důležité zahraniční projekty i zápůjčky menších souborů děl. Tuto cestu již dříve zvolilo také Maďarsko, kde je *Státní záruka* již několik let úspěšně uplatňována.

Právě zkušenosti zahraničních kolegů z práce se sbírkovým materiálem, jeho zápůjčování i prezentací přináší při pracovních jednáních „Mobilit sbírek“ další poznatky, které je pak možné diskutovat a aktualizovat v praxi českých muzeí, galerií a dalších institucích.

Při všech konkrétních rozhodování o Mobilitě sbírek však vždy musí být na zřeteli zodpovědný přístup k ochraně jednotlivých uměleckých děl a péče o ně. Své poznatky uplatňuji v rámci své kurátorské práce v Národní galerii Praze a předávám dalším pracovníkům.

PhDr. Olga Uhrová
Kurátorka
Sbírky moderní světové malby
Národní galerie v Praze